

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
Φορμίωνος 83, Καισαριανή, τ.κ. 161 21. Τηλ. 210-7224123 fax.: 210-7223584
(Internet) <http://www.imkby.gr> - (e-mail) info@imkby.gr

Άριθμ. Πρωτ. Φ.1/3/972 Έν Καισαριανῇ τῇ 27ῃ Δεκεμβρίου 2019

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2 1 4η

Πρός
τούς Πανοσι(ολογι)ωτάτους καί Αἰδεσιμ(ολογι)ωτάτους Πρεσβυτέρους
τούς Ἱεροκήρυκες καί τούς Ἐφημερίους
τούς Ἱερολογιωτάτους Διακόνους
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας.

Ἀγαπητοί Πατέρες καί Ἀδελφοί
Ὅσιώτατες Ἀδελφές
Χαίρετε ἐν Κυρίῳ.

Εξ' ἀφορμῆς τῆς ἐλεύσεως τοῦ νέου Ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητος

τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποστέλλουμε τήν παροῦσα Ἐγκύκλιό μας
πού ἀναφέρεται στήν σχέση τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μέ τόν
ἱστορικό καί ἐκκλησιαστικό χρόνο. Ἀναφερόμαστε διεξοδικά στήν
λειτουργία καί τήν σημασία τοῦ χρόνου μέσα στήν Ἐκκλησία, καθώς καί

στήν ιεροποίηση τοῦ χρόνου καί στήν προοπτική του στά πλαίσια τῆς χριστιανικῆς ἐσχατολογίας τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ι. Ὁ Ἰησοῦς καί ὁ χρόνος

1. Ὁ Ἰησοῦς ζεῖ στόν ἱστορικό χρόνο.

Μέ τόν Ἰησοῦ ἔφθασε τό τέλος πρός τό ὁποῖο κατευθύνονταν οἱ προπαρασκευαστικοί χρόνοι. Αὐτή ἡ ὑπέρτατη πράξη τοῦ Θεοῦ εἰσχωρεῖ μέ συγκεκριμένο τρόπο στήν ἱστορική διάρκεια: ὁ Ἰησοῦς γεννιέται «ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως»¹. Τό κήρυγμα τοῦ Ἰωάννη ἀρχίζει «ἐν ἔτει πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Τιβερίου καίσαρος»². Ὁ Ἰησοῦς «μαρτυρεῖ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τήν καλήν ὁμολογίαν»³. Ἐπειδὴ αὐτό τό τελευταῖο συμβάν εἶναι τό κατ' ἐξοχήν γεγονός τῆς ἱερῆς ἱστορίας καί συνέβη «ἐφάπαξ»⁴, ὅλες οἱ χριστιανικές ὁμολογίες πίστεως συγκρατοῦν τή στιγμή πού αὐτό τό συμβάν ἔλαβε χώρα στόν ἀνθρώπινο χρόνο. Ὁ Ἰησοῦς ἐξάλλου δέχτηκε, στή διάρκεια τῆς ἐπίγειας ζωῆς του τίς φυσικές προθεσμίες πού ἀπαιτεῖ κάθε ἀνθρώπινη ωρίμανση⁵. Μετέχει λοιπόν πλήρως στή δική μας ἐμπειρία τοῦ χρόνου. Ἀπλῶς ἡ προφητική του συνείδηση τόν κάνει νά κυριαρχεῖ πάνω στή ροή τῶν γεγονότων, ἔτσι ὥστε νά ζεῖ μέ τά μάτια προσηλωμένα στό θάνατο, στόν ὁποῖο «πρέπει» νά καταλήξει γιά νά ἀναστηθεῖ στή συνέχεια⁶. Αὐτή εἶναι ἡ ὥρα του⁷, πού ἡ ὑπακοή στόν Πατέρα τοῦ ἀπαγορεύει νά τήν ἐπισπεύσει⁸.

¹ Ματθαίου β' 1.

² Λουκᾶ γ', 1.

³ Α' Πρὸς Τιμόθεον στ', 13.

⁴ Πρὸς Ρωμαίους στ', 10· Πρὸς Ἑβραίους θ', 12.

⁵ Λουκᾶ β', 40. 52.

⁶ Μάρκου η', 31· θ', 31· ι', 33 ἐξ. πρλ.

⁷ Ἰωάννου ιζ', 1.

⁸ Ἰωάννου β', 4.

2. Ο χρόνος του Ίησοῦ, πλήρωμα τοῦ χρόνου.

Εἶναι οὐσιῳδεις νά κατανοηθεῖ ἡ σημασία αὐτοῦ τοῦ χρόνου τοῦ Ἰησοῦ, πού ἄλλωστε τή διακηρύττει καθαρά ἀπό τήν ἀρχή τοῦ κηρύγματός του: «πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»⁹. Γι' αὐτό, σ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ ἔργου του, πιέζει συνεχῶς τούς ἀκροατές του νά καταλάβουν τά σημεία τῶν καιρῶν ὅπου ζοῦν¹⁰. Τέλος, θά κλάψει γιά τήν Ἱερουσαλήμ, πού δέν μπόρεσε νά ἀναγνωρίσει τόν καιρό πού τήν ἐπισκέφτηκε ὁ Θεός¹¹. Ὁ Ἰησοῦς ἐκπληρώνει λοιπόν τήν ἰουδαϊκή προσδοκία. Μαζί του ἦρθε «τό ἐπλήρωμα τοῦ χρόνου»¹². Εἰσήγαγε στήν ἱστορία τοῦ Ἰσραήλ αὐτό τό ὀριστικό στοιχεῖο, πού τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου θά τό διασαφηνίσει πλήρως: «*Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη Θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν*»¹³. Μέσα στό χρόνο ὅπου ἐκτυλίσσεται ἡ θεία οἰκονομία, συνέβη ἓνα γεγονός πού ἐξαιτίας του ὅλα προσδιορίζονται μέ τούς ὅρους «πρό» καί «μετά»: «*ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς Χριστοῦ... ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας*»¹⁴, «*νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ*»¹⁵. Ὁ χρόνος λοιπόν τοῦ Ἰησοῦ δέ βρίσκεται ἀπλῶς στό κέντρο τῆς ἐπίγειας διάρκειας: ὁδηγώντας τό χρόνο στό πλήρωμά του, τόν ἐξουσιάζει ὁλόκληρο.

⁹ Μάρκου α', 15· βλ. Λουκᾶ δ', 21.

¹⁰ Ματθαίους ιστ', 1 ἐξ.

¹¹ Λουκᾶ ιθ', 44.

¹² Πρὸς Γαλάτας δ', 4. Πρὸς Ἐφεσίους α', 10.

¹³ Πρὸς Ρωμαίους γ', 21.

¹⁴ Πρὸς Ἐφεσίους β', 12.

¹⁵ Πρὸς Κολοσσαεῖς α', 12.

II. Ο χρόνος τῆς Ἐκκλησίας

1. Παράταση τῆς ἐσχατολογίας.

Στὴν ὀπτική τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὸ τέλος ἀντιμετωπιζόταν μὲ τρόπο σφαιρικό: τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ θὰ ἔφθανε στό τέλος του μὲ τὴν ἀποκατάσταση τῆς κρίσεως καὶ συγχρόνως τῆς σωτηρίας ἐδῶ στὴ γῆ. Ἡ Καινὴ Διαθήκη εἰσάγει στό ἐσωτερικὸ αὐτοῦ τοῦ τέλους κάτι τὸ σύνθετο. Μὲ τὸν Ἰησοῦ, τὸ ἀποφασιστικὸ γεγονὸς τῶν καιρῶν ἔφθασε, ὡστόσο δὲν ἔφερε ἀκόμη ὅλους τοὺς καρπούς του. Οἱ ἔσχατοι καιροὶ ἀπλῶς ἐγκαινιάστηκαν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν Ἀνάσταση καὶ ἔπειτα διαστέλλονται μὲ τέτοιο τρόπο πού οἱ προφῆτες καὶ οἱ ἀποκαλύψεις δὲν εἶχαν προβλέψει σαφῶς. Στὶς παραβολές, ὁ Ἰησοῦς εἶχε ἤδη ἀφήσει νὰ ἐννοηθεῖ ὅτι ἡ Βασιλεία πορεύεται πρὸς μιά μελλοντικὴ πληρότητα, πράγμα πού προϋποθέτει κάποιον χρονικὸ διάστημα¹⁶. Μετὰ τὴν Ἀνάσταση, ἡ ἀποστολὴ πού ἀναθέτει στοὺς Ἀποστόλους προϋποθέτει τὴν ἴδια παράταση τῆς ἐσχατολογίας¹⁷. Τέλος, ἡ σκηνὴ τῆς Ἀναλήψεως διακρίνει καθαρὰ τὴ στιγμὴ ὅπου ὁ Ἰησοῦς κάθεται «ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ», ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού θὰ ξανάρθει ἔνδοξος γιὰ τὴν τέλεια ἐκπλήρωση τῶν προφητικῶν ἐπαγγελιῶν¹⁸. Μεταξὺ τῶν δύο, τῆς Ἀναλήψεως καὶ τῆς Ἐπανόδου τοῦ Κυρίου, θὰ παρεμβληθεῖ ἓνας ἐνδιάμεσος χρόνος, ποιοτικὰ διάφορος καὶ ἀπὸ τοὺς «χρόνους τῆς ἀγνοίας» ὅπου ἦταν βυθισμένοι οἱ εἰδωλολάτρεις¹⁹, καὶ ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς παιδαγωγίας

¹⁶ Ματθαίου ιγ', 30· Μάρκου δ', 26-29.

¹⁷ Ματθαίου κη', 19 ἐξ· Πράξεων α', 6 ἐξ.

¹⁸ Πράξεων α', 11.

¹⁹ Πράξεων ιζ', 30.

ὅπου ζοῦσε ὡς τότε ὁ λαός τοῦ Ἰσραήλ²⁰. Κι αὐτός εἶναι ὁ χρόνος τῆς Ἐκκλησίας.

2. Σημασία τοῦ χρόνου τῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτός ὁ χρόνος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μιά προνομιούχος ἐποχή. Εἶναι ὁ χρόνος τοῦ Πνεύματος²¹, ὁ χρόνος ὅπου τό Εὐαγγέλιο ἀναγγέλλεται σ' ὅλους τούς ἀνθρώπους, ἰουδαίους ἢ εἰδωλολάτρες, ὥστε νά μπορέσουν ὅλοι νά ἐπωφεληθοῦν ἀπό τή σωτηρία. Κατάσταση πραγματικά παράδοξη. Ἀπό τή μιά, αὐτός ὁ χρόνος ἀνήκει στήν ὀριστική τάξη τῶν πραγμάτων πού ἀνάγγελλαν οἱ Γραφές: γιά μᾶς πού εἰσήλθαμε σ' αὐτήν μέ τό βάπτισμα, τό «τέλος τῶν αἰώνων» ἔφθασε²². Ἀλλά, ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἡ ὀριστική αὐτή κατάσταση συνυπάρχει μέ «τόν νῦν αἰῶνα»²³, πού ὀφείλει νά παρέλθει ὅπως θά παρέλθει τό σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου²⁴. Ἡ μεταστροφή στό Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ γιά κάθε ἄνθρωπο μιά ἀλλαγὴ ἐποχῆς: εἶναι ἓνα πέρασμα ἀπό τόν «παρόντα κόσμο» στό «μέλλοντα κόσμο», ἀπό τόν ἀρχαῖο καιρό πού σπεύδει πρὸς τήν καταστροφή του, στοὺς νέους καιροὺς πού πορεύονται πρὸς τήν πλήρη ἀνέλιξή τους. Ἡ σπουδαιότητα τοῦ χρόνου τῆς Ἐκκλησίας προέρχεται ἀπό τό γεγονός ὅτι καθιστᾷ δυνατό αὐτό τό πέρασμα. Εἶναι ὁ «δεκτός» καιρός «ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας», πού τίθεται στό

²⁰ Πρὸς Γαλάτας γ', 23 ἐξ· δ', 1 ἐξ.

²¹ Ἰωάννου ιστ', 5-15· Πρὸς Ρωμαίους η', 15 ἐξ.

²² Πρὸς Κορινθίους ι', 11.

²³ Πρὸς Τίτον β', 12.

²⁴ Πρὸς Κορινθίους Α', ζ', 29 ἐξ.

έξῃς στή διάθεση ὅλων²⁵. Εἶναι τό «σήμερα» τοῦ Θεοῦ, στή διάρκεια τοῦ ὁποίου κάθε ἄνθρωπος προσκαλεῖται στή μεταστροφή κι ἔχει τεράστια σημασία νά ἀκούσει κανείς μέ προσοχή τή θεία φωνή²⁶.

Καί ὅπως, στήν Παλαιά Διαθήκη, τό σχέδιο τῆς σωτηρίας ἐκτυλισσόταν σύμφωνα μέ τίς μυστηριώδεις βουλές τοῦ Θεοῦ, ἔτσι καί ὁ χρόνος τῆς Ἐκκλησίας ὑπακούει κι αὐτός σέ ὀρισμένο σχέδιο, πού διακρίνουμε τήν οἰκονομία του μέ τή βοήθεια μερικῶν κειμένων. Θά υπάρξουν στήν ἀρχή «καιροί ἐθνῶν» πού θά περιλαμβάνουν δύο ὄψεις: ἀπό τή μιά, ἡ Ἱερουσαλήμ [σύμβολο ὅλου τοῦ παλαιοῦ Ἰσραήλ] «ἔσται πατουμένη ὑπό ἐθνῶν»²⁷, ἀπό τήν ἄλλη, αὐτά τά ἴδια «ἔθνη» θά μεταστραφοῦν προοδευτικά στό Εὐαγγέλιο²⁸. Ἐπειτα θά ἔρθει ὁ καιρός τοῦ Ἰσραήλ: τότε μέ τή σειρά του «πᾶς Ἰσραήλ σωθήσεται»²⁹, καί «ἔσται τὸ τέλος». Αὐτό εἶναι, σ' ὅλη του τήν ἀνέλιξη, τό μυστήριο τοῦ χρόνου πού καλύπτει ὁλόκληρη τήν ἀνθρώπινη ἱστορία. Ὁ Ἰησοῦς, πού τόν ἐξουσιάζει, εἶναι ὁ μόνος ἱκανός ν' ἀνοίξει τό βιβλίο μέ τίς ἑπτὰ σφραγίδες, στό ὁποῖο εἶναι γραμμένα τά πεπρωμένα τοῦ κόσμου³⁰.

3. Ἱεροποίηση τοῦ χρόνου τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ χρόνος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι αὐτός ὁ ἴδιος ἱερός, καί μόνο ἀπό τό γεγονός ὅτι ἀνήκει στό «μέλλοντα κόσμος». Ξέρουμε ὅμως ὅτι, γιά νά εἶναι ἀποτελεσματική, ἡ ἱεροποίηση τοῦ χρόνου ἀπό τούς ἀνθρώπους πρέπει νά φανερώνεται μέ ὁρατά σημεῖα: τίς ἅγιες μέρες καί τίς θρησκευτικές γιορτές, πού ἡ ἐτήσια ἐπανάληψή τους συμβαδίζει μέ τούς

²⁵ Πρὸς Κορινθίους Β', στ', 1 ἐξ.

²⁶ Πρὸς Ἑβραίους γ', 7 – δ', 11.

²⁷ Λουκᾶ κα', 24.

²⁸ Πρὸς Ρωμαίους ια', 25.

²⁹ Πρὸς Ρωμαίους ια', 26.

³⁰ Ἀποκαλύψεως ε'.

ρυθμούς του κοσμικοῦ χρόνου. Ἡ Παλαιά Διαθήκη εἶχε ἤδη ἀναζητήσει γι' αὐτά τὰ σημεῖα μιά, νέα πηγή ιερότητος στήν ἀνάμνηση τῶν μεγάλων γεγονότων τῆς ιερῆς ιστορίας. Ἀπό τόν καιρό τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ ἐδῶ στή γῆ, αὐτά τὰ γεγονότα καθαυτά δέν ἔχουν πιά παρά μόνο τυπική ἀξία, ἀφοῦ τό γεγονός τῆς σωτηρίας εἰσχώρησε στόν ιστορικό χρόνο. Αὐτό λοιπόν τό μοναδικό γεγονός ἡ Ἐκκλησία τό καθιστᾷ τώρα ἐπίκαιρο μέσα στούς κόλπους τοῦ λειτουργικοῦ τῆς ἡμερολογίου, προκειμένου νά ἀγιάσει τόν ἀνθρώπινο χρόνο. Κάθε Κυριακή, Ἡμέρα τοῦ Κυρίου³¹, ἀποβαίνει, στό πλαίσιο τῆς ἐβδομάδας, ἕνας ἐορτασμός τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ. Ο ἐορτασμός παίρνει πιά ἐπίσημο χαρακτήρα, ὅταν κάθε χρόνο ἐπανέρχεται ἡ ἡμέρα τοῦ Πάσχα, ἡ κατ' ἐξοχήν γιορτή³², ἐπέτειος τοῦ θανάτου καί τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου³³. Βρίσκουμε ἔτσι στήν Καινή Διαθήκη τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῶν χριστιανικῶν λειτουργικῶν κύκλων, πού θά ἀναπτυχθοῦν μέσα στήν Ἐκκλησία. Ὅλη ἡ ἀνθρώπινη ζωή θά συσχετιστεῖ ἔτσι μέ τό μυστήριο τῆς σωτηρίας πού συνέβη στή διάρκεια τῆς ιστορίας καί πού ἀποτελεῖ τόν πραγματικό παραδειγματικό χρόνο, πού ἀντικατέστησε ἐπιτέλους τόν «ἀρχέγονο χρόνο» τῶν μυθολογιῶν τῆς εἰδωλολατρίας.

III. Ἡ χριστιανική ἐσχατολογία.

Καί ὅμως ὁ χρόνος τῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι αὐτάρκης. Σέ σχέση μέ τήν Παλαιά Διαθήκη, ὁ χρόνος τῆς Ἐκκλησίας ἀνήκει ἤδη στούς «ἐσχατους καιρούς», ἀλλά τείνει ἐπίσης πρός μιά μελλοντική πληρότητα καί προσανατολίζεται πρός ἕνα τέλος: τήν Ἡμέρα τοῦ Κυρίου. Τώρα πού

³¹ Αποκαλύψεως α', 10· Πράξεων κ', 7: Πρὸς Κορινθίους Α', ιστ', 2.

³² Πρὸς Κορινθίους Α', ε', 8.

³³ Βλ. Πρὸς Κορινθίους Α', ε', 7.

τό Πνεῦμα δόθηκε στους ανθρώπους, ὅλη ἡ δημιουργία περιμένει μέλαχτάρα τήν τελική ἀποκάλυψη τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ, τήν ἀπολύτρωση τοῦ σώματός τους³⁴. Τότε μόνο θά ὁλοκληρωθεῖ τό ἔργο τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι τό Α καί τό Ω, «ὁ ὢν καί ὁ ᾔν καί ὁ ἐρχόμενος»³⁵. Τήν ἡμέρα αὕτη θά καταργηθοῦν συγχρόνως ὁ «παρῶν αἰὼν» καί ὁ χρόνος τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ πρῶτος θά βυθιστεῖ σέ ὀριστική καταστροφή, ὅταν ὁ ἑβδομος ἄγγελος ἀδειάσει τή φιάλη του καί μιά φωνή ἀκουστεῖ νά λέε: «γέγονε»³⁶. Ὁ δεύτερος θά φθάσει στήν ὁλοκληρωτική του μεταμόρφωση, ὅταν θά ἐμφανιστοῦν οἱ καινοί οὐρανοί καί ἡ καινή γῆ³⁷. Ἐκεῖ δέ θά ὑπάρχει πιά οὔτε ἥλιος, οὔτε σελήνη, γιά νά δείχνουν τό χρόνο ὅπως στόν παλιό κόσμο³⁸, ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι θά ἔχουν περάσει στήν αἰωνιότητα τοῦ Θεοῦ.

Πότε θά ἔρθει τό τέλος.

Ὁ Ἰησοῦς δέν κατέστησε γνωστή τήν ἡμερομηνία ὅπου θά συμβεῖ αὕτη ἡ συντέλεια τῶν αἰώνων, αὐτό τό τέλος τοῦ κόσμου: ἀποτελεῖ μυστικό πού τό γνωρίζει μόνο ὁ Πατέρας³⁹ καί δέν ἀνήκει στους ἄνθρώπους «γινῶναι χρόνους ἢ καιρούς, οὓς ὁ πατήρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ»⁴⁰. Ἡ ἀρχέγονη Ἐκκλησία, στή θέρμη τῆς ἐλπίδας γιά τήν παρουσία τοῦ Κυρίου, ἔζησε μέ τή σταθερή ἐντύπωση τῆς ἐγγύτητάς της: «ὁ καιρὸς συνεσταλμένος»⁴¹, «νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν, ἡ νῦν προέκοψεν ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν»⁴². Ἡ ἐντύπωση ἦταν

³⁴ Πρὸς Ρωμαίους η', 18-24.

³⁵ Ἀποκαλύψεως α', 8.

³⁶ Ἀποκαλύψεως ιστ', 17.

³⁷ Ἀποκαλύψεως κα', 1.

³⁸ Ἀποκαλύψεως κα', 23.

³⁹ Μάρκου ιγ', 32 πρλ.

⁴⁰ Πράξεων α', 7.

⁴¹ Πρὸς Κορινθίους ζ', 29.

⁴² Πρὸς Ρωμαίους ιγ', 11 ἐξ.

τόσο ζωηρή ώστε ο Παῦλος, μολονότι χρησιμοποιοῦσε αὐτές τίς ἐκφράσεις, ἀναγκάστηκε νά ἀποτρέψει τούς Θεσσαλονικεῖς ἀπό κάθε ἀκριβή ὑπολογισμό τῆς ἀναπόφευκτης ἡμερομηνίας⁴³. Σιγά σιγά, κάτω ἀπό τήν πίεση τῆς πείρας, συνειδητοποιήθηκε ἡ ἐπέκταση τῶν «ἔσχατων καιρῶν». Ἀλλά τό ἐπικείμενο τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Κυρίου παρέμεινε ὡς οὐσιῶδες στοιχεῖο στήν ψυχολογία τῆς ἐλπίδας; ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται «ὡς κλέπτης ἐν νυκτί»⁴⁴. Ὁ χρόνος τῆς Ἐκκλησίας, πού ἐκτυλίσσεται μπροστά στά μάτια μας, εἶναι ὁ ἴδιος σημαδεμένος ἀπό τά προαγγελτικά σημεῖα τοῦ τέλους⁴⁵. Ἔτσι ἡ Καινή Διαθήκη συμπληρώνει τό προφητικό ὄραμα τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας, πού ἡ Παλαιά Διαθήκη τό εἶχε ἀπλῶς σκιαγραφήσει.

Μετά πατρικῶν εὐχῶν.
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος & Ὑμηττοῦ Δανιήλ.

⁴³ Πρὸς Θεσσαλονικεῖς Β΄, β΄, 1 ἐξ.

⁴⁴ Ματθαίου κδ΄, 43· Πρὸς Θεσσαλονικεῖς ε΄, 2· Ἀποκαλύψεως γ΄, 3.

⁴⁵ Πρὸς Θεσσαλονικεῖς Β΄, 2, 3-12· Ἀποκαλύψεως στ΄-ιθ΄.